

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

**«Филология ғылымдары» сериясы
Серия «Филологические науки»
Series «Philological Sciences»
№4 (94), 2025**

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

**«Филология ғылымдары» сериясы
Серия «Филологические науки»
Series «Philological Sciences»
№4 (94), 2025**

Алматы

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

ХАБАРШЫ
«Филология ғылымдары» сериясы
№4 (94), 2025 ж.

Шығару жиілігі – жылына 4 нөмір.
2000 ж. бастап шығады.

Бас редактор:
PhD, зерттеу қызметі және инновация жөніндегі проректоры Сұлтан Е.
Бас редактордың орынбасары:
филол.ғ.д., проф. Абишева С.Д.
Ғылыми редактор:
филол.ғ.д., проф. Есенова К.У.

Редакциялық алқа:
филол.ғ.к., қауымд. проф. Сатемирова Д.А.
филол.ғ.к., қауымд. проф. Жиренов С.А.
филол.ғ.д., проф. Османова З.Ж.
әл-Фараби ат. ҚазҰУ
филол.ғ.к., қауымд. проф.
Джолдасбекова Б.У.
пед.ғ.д., проф., әл-Фараби ат. ҚазҰУ
Салханова Ж.Х.
филол.ғ.д., проф., ҚазҰҚызПУ
Книнова Ж.К.
PhD, қауымд. проф.м.а., ТЖүргенов ат.
Қазақ ұлттық өнер академиясы
Жалалова А.М.
филол.ғ.д., проф., Ресей халықтар достығы университеті

Бахтикереева У.М. (Ресей)
филол.ғ.д., доцент, Таулы Алтай мемлекеттік университеті
Алексеев П.В. (Ресей)
филол.ғ.д., проф., Варминь-Мазур университеті
Киклевич А.К. (Польша)
PhD, проф., Джордж Вашингтон университеті
Роллберг П. (АҚШ)
PhD, проф., Орталық Ланкашир университеті
Табачникова О.М. (Ұлыбритания)

Жауапты хатшы:
PhD, қауымд. проф. м.а. Серикова С.К.
Техникалық хатшы:
PhD, қауымд. проф. Сабинова Д.А.

© Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 2025

Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2009 жылы мамырдың 8-де тіркелген №10109-Ж

Басуға 30.12.2025 қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 17,5 е.б.т.
Тапсырыс 572.

050010, Алматы қаласы,
Достық даңғылы, 13.
Абай атындағы ҚазҰПУ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің «Ұлағат» баспасы

МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT

ТІЛ БІЛІМІ
ЛИНГВИСТИКА
LINGUISTICS

- Абдиева Г.М., Серкебаева Г.И.** Концептуализация новых социальных феноменов в современной лингвокультуре..... 5
- Абдиева Г.М., Серкебаева Г.Ы.** Қазіргі лингвомәдениеттегі жаңа әлеуметтік феномендерді концептуалдау
Abdiyeva G.M., Serkebayeva G.I. Conceptualization of new social phenomena in modern linguoculture
- Зарипова М.К., Смагулова Б.А.** Тенденции негативной оценки в узбекских и русских пословицах..... 15
- Зарипова М.К., Смагулова Б.А.** Өзбек және орыс мақалдарындағы теріс бағалау тенденциялары
Zaripova M.K., Smagulova B.A. Negative evaluation trends in Uzbek and Russian proverbs
- Өнерхан Н.** Қазақ, моңғол тілдеріндегі «бас» метафорасы туралы..... 26
- Унерхан Н.** Метафора «голова» в казахском и монгольском языках
Unyerkhan N. About the "head" metaphor in the Kazakh and Mongolian languages
- Раджапова Н.Б., Онгарбаева А.Т.** Отражение социокультурных изменений в гендерной лексике разносистемных языков..... 34
- Раджапова Н.Б., Онгарбаева А.Т.** Түрлі жүйелі тілдердің гендерлік сөздік құрамындағы әлеуметтік-мәдени өзгерістердің көрінісі
Radzhapova N.B., Ongarbaeva A.T. Reflection of socio-cultural changes in the gender vocabulary of languages with different systems
- Saurbayev R.Zh., Yerekhanova F.T.** Structural expansion of a simple sentence through the parallel constructions in modern English..... 40
- Саурбаев Р.Ж., Ереханова Ф.Т.** Қазіргі ағылшын тіліндегі параллельді конструкцияларды қолданудағы жай сөйлемнің құрылымдық кеңеюі
Саурбаев Р.Ж., Ереханова Ф.Т. Структурное расширение простого предложения с помощью параллельных конструкций в современном английском языке
- Токсанбаева Т.Ж., Тлеулесова А.Ш., Ахметова Б.З.** Қазақ тілінің дамуы контексіндегі үштілділік: лингвистикалық ерекшеліктері мен трансформациясы..... 46
- Токсанбаева Т.Ж., Тлеулесова А.Ш., Ахметова Б.З.** Трехъязычие в контексте развития казахского языка: лингвистические особенности и трансформация
Toxanbayeva T.Zh., Tleulesova A.Sh., Akhmetova B.Z. Trilingualism in the context of the development of the Kazakh language: linguistic features and transformation

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

ВЕСТНИК

Серия «Филологические науки» №4 (94), 2025 г.

Периодичность – 4 номера в год
Выходит с 2000 года.

Главный редактор
PhD, проректор по исследованиям и инновациям Сұлтан Е.

Зам. гл. редактора
д.филол.н., проф. Абишева С.Д.

Научный редактор
д.филол.н., проф. Есенова К.У.

Редакционная коллегия:

к.филол.н., ассоц. проф. Сатмирова Д.А.

к.филол.н., ассоц. проф. Жиренов С.А.

к.филол.н., ассоц. проф. Османова З.Ж.

д.филол.н., проф.

КазНУ им. аль-Фараби Джолдасбекова Б.У.

д.пед.н., проф. КазНУ им. аль-Фараби

Салханова Ж.Х.

д.филол.н., проф. КазНУиЖенПУ

Кынова Ж.К.

PhD, и.о.ассоц.проф. КазНАИ им.

Т.Жургенова Жалалова А.М.

д.филол.н., проф., РУДН

Бахтикереева У.М. (Россия)

д.филол.н., доцент, Горно-Алтайский

государственный университет

Алексеев П.В. (Россия)

д.филол.н., проф., Варминьско-Мазурский

университет Киклевич А.К. (Польша)

PhD, проф., Университет Джорджа

Вашингтона Роллберг П. (США)

PhD, проф., Университет Центрального

Ланкашира Табачникова О.М.

(Великобритания)

Ответственный секретарь:

PhD, и.о.ассоц.проф. Серикова С.К.

Технический секретарь:

PhD, ассоц.проф. Сабирова Д.А.

© Казахский национальный педагогический университет им. Абая, 2025

Зарегистрировано
в Министерстве культуры и информации
РК

8 мая 2009 г. №10109-Ж

Подписано в печать 30.12.2025 г.
Формат 60x84 1/8. Объем 17,5 уч-изд.л.
Заказ 572.

050010, г. Алматы,
пр. Достык, 13. КазНПУ им. Абая

Издательство «Ұлағат» Казахского
национального педагогического
университета им. Абая

ӘДЕБИЕТТАНУ
ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ
LITERARY STUDIES

Алламуратова А.Ж., Алламуратова, Г.Ж. Символика визуального компонента создания образа в произведениях «Атака титанов» Хадзимэ Исаямы, «Поднятие уровня в одиночку» Чу-Гонга, «Основатель темного пути» Мосян Тунсю..... 60

Алламуратова А.Ж., Алламуратова Г.Ж. Хадзимэ Исаяманың «Титандар шабуылы», Чу-Гонгтың «Деңгейді жалғыз көтеру», Мосян Тунсюдың «Қараңғы жол негізін салушы» шығармаларында бейнені жасаудың көрнекі компонентінің символикасы

Allamuratova A.J., Allamuratova G.J. The symbolism of the visual component of image creation in the works "Attack on Titan" by Hajime Isayama, "Raising the Level Alone" by Chugong, "The Founder of the Dark Path" by Moxiang Tongxiu

Аралтай М.А., Жұмақаева Б.Д. Қазақ фэнтезиінің әдеби процестегі орны мен болашағы..... 74

Аралтай М.А., Жұмақаева Б.Д. Место и будущее казахского фэнтези в литературном процессе

Araltai M.A., Zhumakayeva B.D. The place and future of Kazakh fantasy in the literary process

Кудайберген А.Т., Ибраева А.Д. Интермәтін поэтикасының көркем мәтіндегі қызметі..... 81

Кудайберген А.Т., Ибраева А.Д. Поэтика интертекста в художественном тексте

Kudaibergen A.T., Ibraeva A.D. The poetics of intertext in a literary text

Насирдинов Б.П., Өмірзақов С.Д., Бибулова М.А. М.Мырзахметұлы зерттеулеріндегі Абайдың «Толық адам» ілімі..... 87

Насирдинов Б.П., Умирзаков С.Д., Бибулова М.А. Наука Абая «Нравственная личность» в исследованиях М. Мырзахметұлы

Nasirdinov B.P., Umirzakov S.D., Bibulova M.A. Science of Abai "Moral personality" in the researches of M. Myrzakhmetuly

Сейтова Л.М. Мотив ностальгии и образ Казахстана на материале рассказов Светланы Фельде..... 97

Сейтова Л.М. Светлана Фельде оқиғаларының негізіндегі сағыныш мотиві мен Қазақстанның бейнесі

Seitova L.M. The motif of nostalgia and the image of Kazakhstan based on the story of Svetlana Felde

ПЕДАГОГИКА МЕН ӘДІСТЕМЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ
ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИКИ И МЕТОДИКИ
PROBLEMS OF PEDAGOGY AND METHODOLOGY

Aben A. A review of language adaptation issues of kazakh students from China in Kazakhstan..... 106

Әбен А. Қазақстандағы Қытайдан келген қазақ студенттерінің тілге бейімделу мәселелеріне шолу

Abai Kazakh National
Pedagogical University

BULLETIN
Series "Philological Sciences"
No. 4 (94), 2025.

Periodicity – 4 issues per year.
Published since 2000.

Editor-in-chief

PhD, Vice-Rector for Research and Innovation
Sultan E.

Deputy editor-in-chief

Doctor of Phil. Sciences, Prof. Abisheva S.

Scientific editor

Doctor of Phil. Sciences, Prof. Essenova K.

Editorial board

Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.

Satemirova D.

Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.

Zhirenov S.

Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.

Osmanova Z.

*Dr of Phil. Sciences, Prof., Al-Farabi Kazakh
National University* **Dzholdasbekova B.**

*Doctor of Ped. Sciences, Prof., Al-Farabi
Kazakh National University* **Salkhanova Zh.**

*Doctor of Phil. Sciences, Prof.,
Kazakh National Women's Teacher Training
University* **Kiynova Zh.**

*PhD, Assoc. Prof., T. Zhurgenov Kazakh
National Academy of Arts* **Zhalalova A.**

Dr of Phil. Sciences, Prof., RUDN

Bakhtikireeva U. (Russia)

*Doctor of Phil. Sciences, Assoc. Prof., Gorno-
Altaysk State University* **Alekseyev P.** (Russia)

*Dr of Phil. Sciences, Prof., University of
Warmia and Mazury* **Kiklewicz A.** (Poland)

PhD, Prof., George Washington

University **Rollberg P.** (USA)

PhD, Prof., University of Central Lancashire
Tabachnikova O. (The United Kingdom)

Executive Secretary

PhD, Assoc. prof. **Serikova S.**

Technical Secretary

PhD, Assoc. prof. **Sabirova D.**

©Abai Kazakh National Pedagogical
University, 2025

Registered in the Ministry of Culture and
Information of the Republic of Kazakhstan
8 May 2009 No10109-Zh/Ж

Signed in print 30.12.2025.
Format 60x84 1/8. Volume 17,5
teaching and publishing lists. Order 572.

050010, Almaty, Dostyk avenue 13,
Abai KazNPU

Publishing House "Ulagat" of the Abai Kazakh
National Pedagogical University

Абен А. Обзор проблем языковой адаптации казахских студентов из Китая в Казахстане

Сарымсақ К.Т., Тлеубекова Б.Т. Комикс арқылы оқыту: клиптік ойлауға бейімделген ұрпақ..... 117

Сарымсақ К.Т., Тлеубекова Б.Т. Обучение через комиксы: поколение, адаптированное к критическому мышлению
Sarymsak K.T., Tleubekova B.T. Teaching through comics: a generation adapted to critical thinking

Оспанова А.К., Дуранли М. К. Тоқаевтың «Арнаулы тапсырма» повесінің тәрбиелік мәні..... 125

Оспанова А.К., Дуранли М. Воспитательное значение повести К. Токаева «Особое поручение»

Ospanova A.K., Duranli M. The educational value of K. Tokaev's novella "Special assignment".

Біздің авторлар..... 134

Наши авторы..... 136

Our authors..... 138

Кудайберген А.Т.¹ , *Ибраева А.Д.²

^{1,2}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

Алматы, Қазақстан

e-mail: aiaulym12.com@mail.ru

*e-mail: Ibraevaizat@mail.ru

ИНТЕРМӘТІН ПОЭТИКАСЫНЫҢ КӨРКЕМ МӘТІНДЕГІ ҚЫЗМЕТІ

Аңдатпа

Мақалада қазақ әдебиетіндегі интермәтін поэтикасының көркем мәтіндегі қызметі кешенді түрде қарастырылады. Интермәтіндік тәсілдердің цитаталық, аллюзиялық, пародиялық және реминисценттік түрлерінің көркем мәтінде көрініс табу ерекшеліктері айқындалып, олардың поэтикалық, экспрессивтік, апеллятивтік, метатекстік және ақпараттық қызметтері талданады. Тақырыптың өзектілігі қазіргі қазақ әдебиетінің постмодернизм кезеңінде интермәтіндік байланыстардың күшеюімен және мәтіндер арасындағы диалогтың тереңдеуімен айқындалады. Зерттеуде сипаттамалы, салыстырмалы және мәтіндік талдау әдістері қолданылды. Мақаланың мақсаты интермәтін поэтикасының көркем мәтіндегі рөлін ашу және оның көркемдік эстетикалық маңызын айқындау. Зерттеу нәтижелері әдебиеттану теориясын толықтырып қазіргі мәтінтану тәжірибесінде интермәтіндік талдау үлгілерін қолдануға ғылыми негіз қалыптастырады және отандық гуманитарлық зерттеулердің әдіснамалық әлеуетін кеңейтеді болашақ ғылыми жұмыстар үшін маңызды бағыт.

Түйін сөздер: интермәтін, поэтика, постмодернизм, көркем мәтін, интертекстуалдылық, аллюзия, реминисценция

Кудайберген А.Т.¹ , *Ибраева А.Д.²

^{1,2}Казахский национальный педагогический университет имени Абая

Алматы, Казахстан

e-mail: aiaulym12.com@mail.ru

*e-mail: Ibraevaizat@mail.ru

ПОЭТИКА ИНТЕРТЕКСТА В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ТЕКСТЕ

Аннотация

В статье подробно рассматривается функционирование поэтики интертекста в художественном тексте казахской литературы. Анализируются особенности проявления интертекстуальных приемов, таких как цитирование, аллюзия, пародия и реминисценция, а также их поэтические, экспрессивные, апеллятивные, метатекстовые и информационные функции. Актуальность темы определяется значительным усилением интертекстуальных связей, развитием межтекстового диалога, увеличением числа культурных, исторических и литературных отсылок, а также формированием новых художественных стратегий в период постмодернизма современной казахской литературы. В исследовании применяются описательный, сравнительный и текстологический методы анализа. Цель статьи заключается в раскрытии роли интертекстуальной поэтики в художественном тексте, определении ее художественно-эстетической значимости, а также выявлении практических возможностей использования интертекстуального анализа в современных филологических и литературоведческих исследованиях, обучении и подготовке научных кадров.

Ключевые слова: интертекст, поэтика, постмодернизм, художественный текст, интертекстуальность, аллюзия, реминисценция

Kudaibergen A.T.¹ , *Ibraeva A.D.²
^{1,2}Abai Kazakh National Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan
e-mail: aiaulym12.com@mail.ru
*e-mail: Ibraevaizat@mail.ru

THE POETICS OF INTERTEXT IN A LITERARY TEXT

Abstract

The article examines the functioning of intertextual poetics in the literary text of Kazakh literature. It analyzes the manifestations of intertextual devices such as quotation, allusion, parody, and reminiscence, as well as their poetic, expressive, appellative, metatextual, and informative functions. The relevance of the topic is determined by the intensification of intertextual connections and the development of textual dialogue in the postmodern stage of contemporary Kazakh literature. The study employs descriptive, comparative, and textual analysis methods. The aim of the article is to reveal the role of intertextual poetics in the literary text and to determine its artistic and aesthetic significance. The results contribute to the theoretical development of literary studies and support the application of intertextual analysis in modern text studies.

Keywords: intertext, poetics, postmodernism, literary text, intertextuality, allusion, reminiscence

Кіріспе. Қазақ әдебиетінің көркемдік тұрғыда өсуі, өзгеруі әр кезеңнің талаптарына сай шығармаларды жазу, тарихи оқиғалар, ерекшелікті қалаған авторлық стиль мен оқырман талғамы – жаңа дүние тудыруға басты себеп. Шығармашылық өнер форма жағынан, мазмұн мен тереңдік тұрғысынан үнемі талпыныстан туған жаңашылдықты, өзгешелікті әкеледі, дамып отырады. Көркемөнер атаулының барлығы дерлік уақыт тезіне салса, сан қырынан құбылуға даяр, қай тұстан таңсық дүние шықса қарманып, қылаң берген бір жаңаны көрсе өз бойына шақтап, икемдеуге, үстіне жаңаны жабыстырып, ескісімен үйлестіріп әкетуге әзір. Сызып берген шеңберден шықпау көркемөнерге тән емес, тіпті жат. Біз көркем әдебиеттің де дәл солай модернизм шеңберінен шығып постмодернизмге аяқ басқан тұсындамыз. Модернизм жаңа болса, постмодернизм жаңадан кейінгі жаңа, өзін әр салада байқап көруге ұмтылған өзінше бірәлем. Әдебиет зерттеушілерінің пікірі постмодернизм тұрасында екіге айырылады. Бірі әлі нық бекіп, бағыт болып қалыптаспады десе, бірі бұл бағыт әлем әдебиетімен бір көште болу дейді. Академик С.Қасқабасов әлі де классикалық әдебиеттен ажырай қоймағанымызды, аталмыш бағыттың өндірісі өркендеген, ақпарат пен білім үстемдік еткен дәуірге тән екендігін айтып, әдебиетіміздің толыққанды бұл бағытты бағдарға алмағандығын айтады. Сол себепті постмодернизм әлі де жас, әлі де эксперименттерге ашық, әлі де құрақ көрпедей алуан, айрықша құбылыс. Постмодернизмнің қазақ әдебиетіндегі қазіргі жағдайы өзін бағыт ретінде дәлелдеу, нақты формасын табу және бекіту үдерісінде.

Әр бағыттың тек өзіне ғана тән, ерекшелігін көрсетіп тұратын көркемдік тәсілдері, белгілері бар. Постмодернизмдік бағыттың туындысы екендігін мынадай белгілеріне қарап ажыратамыз: интермәтін (мәтін ішіндегі мәтін), ирония мен ойын, полифония (көпүнділік, көпмағыналылық), шындық пен қиял араласуы, автордың өзін жоғалтуы (автор өлімі), децентризм (орталық негізгі ойдың болмауы), пастиш (стильдердің араласуы), релятивизм (салыстырмалылық, ақиқаттың абсолютті болмауы), мәдени кодтардың алмасуы, симулякр, мистика, хаос, композициялық құрылым сақталмауы, реминисценция және т.б. Бұл бағыттағы шығармалар стильде тұрақсыз, өзгеріске бейім, классикадан еркін, таптаурындардан ада, тосыннан басталу мен кілт үзілу, сана ағымындағы бейнелер мен кеңістік қалыпты болған, тұтастық пен бір идеяға басы байлылыққа ұмтылмайтын, эстетиканы мақсат тұтпайтын, қалай барды солай қабылдау ұстанымында. Бұл белгілерді төл әдебиетімізде О. Бөкей, М.Мағауин, Р. Мұқанова, Д. Амантай, Т. Әбдік, А.Кемелбаева, Р. Отарбай, А.Алтай, Д. Рамазан, Д. Қуат, Т. Қылышбек, Н. Нұржанұлы, Қ.Әбілқайыр сынды және т.б. қаламгерлер шығармашылығынан байқай аламыз.

Әдістер мен материалдар. Зерттеу барысында интермәтін поэтикасын талдауда сипаттамалы, салыстырмалы және мәтіндік талдау әдістері қолданылды. Негізгі материал ретінде қазіргі қазақ прозасындағы көркем мәтіндер алынды. Бұл әдістер зерттеу нысанын тереңірек түсінуге және интермәтіндік байланыстардың поэтикалық қызметін ашуға мүмкіндік берді.

Нәтижелер және талқылау. Интермәтін (интертекст) – мәтін ішіндегі мәтін, мәтінаралық байланыс, мәтіндердің үндесуі, өзара алмастық тәсілі. Әлемдік әдебиеттануда термин ретінде француз зерттеушісі Ю.Кристева енгізгендігі және постмодерндік мәтін талдауда жиі қолданылатындығы айтылады. Бұл жөнінде Г.Сәулембек «Интертекст: зерттелу тарихы мен генеологиясы» атты мақаласында интермәтіннің әдебиеттің қазіргі ғана емес, түп негізі антикалық грек дәуірі өкілі Аристотелдің «мимесис-еліктеу» теориясымен байланыстырады және ұғымға мынадай анықтама береді: «Интертекстің арнайы тәсіл ретіндегі басты ерекшелігі мен негізгі мәні автордың саналы түрде басқа мәтіндерге (шығармаларға) мағыналық сілтеме беруі, өзге де мәтіндерден дәйексөздер (цитаталар) пайдалану арқылы немесе аллюзиялар, пародиялар, плагиат, реминисценциялар, т.б. тәсілдер арқылы жүзеге асуында болып табылады» [1]. Көркем әдебиеттегі мұндай алыс-беріс кез-келген жазушының өзіне дейінгі әдеби шығармаларға сілтеме жасауын түсіндіреді.

Көркем туынды авторының қандай да бір дүние жазуына алғышарт бір нәрсенің түрткі болуы. Яғни, автор бір шығармадан әсерленуі нәтижесінде сол шығармадан үзінділер келтіруі, анық не астарлы түрде ишара жасауы мүмкін. А.Байтұрсынұлы интертекст термині енбей тұрып, шығармашылық ауысулар туралы пікір білдірген. «Ақыннан шыққан сөз жыршыдан жыршыға көшіп жүріп, өзгеріп те болған. Шығарған ақындарын да жоғалтқан батырлар жыры бір адамның сөзі болудан шығып, мың адамдікі, жұрттікі, ұлттікі болып кеткен. «Мәселен, «Қобыланды батыр», «Алпамыс батыр» сияқты батырлар жыры, «Қара батыр», «Қара қылыш» сияқты ертегілер ауыздан-ауызға көшіп, талай заманның түрінше түрленіп, халықтың салтымен, сарынымен бірге өзгеріп, ақынның атын, сөзінің байырғы белгісін жоғалтып, қазақ сөзі ғана болып келіп тұр. Мұндай сөздерге қазақтан басқа ие жоқ, хатта ертекем сияқты сөздердің сүлдесі басқа жұрттан алынып, жыршылар аузында екінші жұрттың салтына, сарынына салынып кеткен болуы да ықтимал» – дейді [2, 109].

Сондай-ақ, нәзирағәйлік дәстүр де интермәтін ретінде қарастырылады. Нәзира – шығыстық поэзияға тән үрдіс. Қазақ әдеби тілінің сөздігінде: «НӨЗИРАЛЫҚ с ы н. Нәзира дәстүрінде жазылған. Мұнда нәзиралық сипатпен қатар, еркін аударманың белгілері де бой көрсетіп отырады (С. Абдрахманов, Елдік сыны). Төл әдебиетімізде нәзира ықпалымен дүниеге келген, алайда басқа сыңайда қалыптасқан бағыт Шәкәрімнің «Дубровскийінен», Ақылбайдың «Зұлысынан» көрініс тапқан. Абайдың ортағасырлық Шығыс дастандарынан тамыр алатын «Ескендірінде» нәзиралық үлгіден гөрі «дара сипат» басым (Әдеб. терин. сөздігі)» [3, 509]. Абайдың шығыс әдебиетіне деген қызығушылығы нәтижесінде нәзиралық үлгідегі үш поэмасы жарық көрді. Ондағы сырттан келген сюжеттер төл әдебиетімізде Абай тілімен өңделді. Бұл жөнінде Ә.Дербісәлин: «Шығыстық аңыздар ақынның өз ойын баяндау үшін керекке жаратылған творчестволық құрал ғана. Ол оқиғаларды, адамдарды барлық мінез, істерімен, сөздерімен өзінің дағдылы идеясына сәйкес пайдаланды» [4, 4].

Мұндай көркем аударма жасау, халықтық тілге төселту – дайын дүниені басқа тілде беру ғана емес, автор жанынан сүзіліп шыққан туынды. Өз халқының ана тілде әлеммен танысуын мақсат еткен аудармашыға бұл өте үлкен шеберлікті қажет етеді.

Интертекстуалдылық барлық шығармаға тән дей алмаймыз және мұны көшіріп алу, өзгенің еңбегін барымталау сынды жаңсақ түсінік қалыптаспауы керек. Интермәтінділік бір шығармадан сөзтiek, ойқоспа келтіру арқылы оны толықтыра, кеңінен өрбіте түсуі де ықтимал. Кейде бір мәтіннен алынған бөлікке кейінгі буын жауап беріп, өз жанынан жаңаны жамап, оқырман санасында серпіліс тудырып жатады. Мәтіннің мәнісін, бояуын қанық етуге келтірінділер пайдалану жиған-тергендік те емес, ол жазушының жан сарайының кеңдігі, оқырманға дүниетанымына салған салмағы, өрелік тұрғыда биіктеу. И.В. Арнольдтің пайымдауынша, «...интер-

текстуальность состоит в том, что меняются субъекты речи, а благодаря этому значительно повышается импликационный и модальный потенциал текста и самый текст оказывается звеном в общей цепи культурного общения человечества» [5, 79]. Яғни, интертекстуалдылық дегеніміз – мәтінде сөйлеп тұрған адамдардың, ой иелерінің ауысуы. Осы құбылыс арқылы мәтіннің астарлы мағынасы мен эмоционалды әсері күшейеді. Нәтижесінде, әрбір мәтін адамзат мәдениетінің өзара байланысқан үлкен тізбегінің бір бөлігіне айналады.

Интермәтінділікті келесідей амал-тәсілдерге жіктеуге болады.

1. Цитаталық интермәтін (тікелей дәйексөз, мақал-мәтел, өлең жолдары) – әдеби туындылардан өзгеріссіз, дәл сол күйінде үзінділер алынады және авторы аталады, түпнұсқаға сілтеме жасайды. Ахмет Байтұрсынұлының айтуынша «келтірінді сөз». Мұның жарқын мысалы ретінде Д.Амантайдың «Гүлдер мен кітаптар», Ә.Нұршайықовтың «Махаббат қызық мол жылдары» (Абайдың өлеңінен цитата келтіреді).

2. Аллюзиялық интермәтін (тарихи, діни, мифтік, мәдени сілтемелер) – ишара түрінде сілтеме жасау тәсілі. Ол жаңа мәтіннің мазмұнын байытып, оқырманға ой салып, танымын тереңге, мәдени кодтармен байланыс орнатуына жетелейді, ассоциативті ойына әсер етеді. Абайдың «Ескендір» поэмасы (Александр Македонскийге сілтеме), А.Алтайдың «Туажат» (мифтік сілтеме), «Түсік» (Ер Төстікке сілтеме жасайды), М.Мағауин «Қасқыр-бөрі» (мифологиялық сілтеме) және т.б. аллюзиялық байланым көрінеді.

3. Пародиялық интермәтін (қайта жазу, ирониялық өңдеу) – бұрынғы мәтінге немесе белгілі бір әдеби дәстүрге әзіл, мысқыл, сын, ирония арқылы жауап беретін интермәтіндік байланыс түрі. Яғни автор өз шығармасында өзге мәтіннің құрылымын, сюжетін, стилін, кейіпкерлерін немесе идеяларын әдейі қайталап, оларды жаңа, көбіне сыншыл немесе күлкілі контексте қайта құрастырады.

4. Реминисценция (естелік сипаттағы байланыстар) – өзіне дейінгі мәтіннен саналы және бейсаналы түрде алынған элементтердің, мотивтердің қайталануы. Аллюзияға өте ұқсас бұл тәсіл бұрынғы мәтінді еске түсіргізіп, нақты үзінділер келтіріп, мағыналық үндестік туғызады. Аллюзияда нақты үзінді, дәйексөздер болмай, ишара түрінде жанама сілтеме жасайды. Мысалы, «Бекторының қазынасы» әңгімесіндегі Бекторы ертегі кейіпкерінің есімі бола тұра, әңгімеде тағы қолданыс табуы реминисценцияның үлгісі бола алады.

Интертекстуалды элементтерді көркем мәтінге енгізудегі қаламгердің мақсаты туралы зерттеушілердің көзқарастары әртүрлі. Мәселен, Е. Михайлова интертекст енгізудің төрт негізгі мақсатына тоқталады:

1. **референциялық (сілтемелік) мақсат** – өзге мәтінге ишара жасау арқылы ақпаратты ықшам түрде жеткізу және оқырман санасындағы таныс образды белсендіру;

2. **бағалаушытық мақсат** – бөгде мәтінді автордың сол мәтінге деген оң немесе теріс, сыни көзқарасын білдіру құралы ретінде пайдалану;

3. **этикеттік мақсат** – өзіне дейінгі жазушыларға сый-құрмет білдіру, қоғамдық элитаның пікіріне жүгіну немесе қоғамда қалыптасқан мәдени нормаларға сай болу мақсатында таныс тілдік формаларды қолдану;

4. **декоративтік (көркемдеу) мақсат** – мәтінге цитаталар арқылы эстетикалық өң беру, эмоционалды әсерді күшейту және шығармаға даралық сипат дарыту [6, 23].

Егер біреу жаңа нәрсе ойлап тапқысы келсе, онда ол жаңалықты бекіту үшін оны бұрын айтылғанмен салыстыру қажет болады; ал егер туындыда жаңашылдық жоқ болса, белгілі бір ойды бұрыннан бар форма арқылы жеткізеді. Бұл көбіне автордың мәдени және семиотикалық мұрамен таныстығын көрсетеді. Осылайша, интертекстуалдылық көркем мәтінде көрініс табады және белгілі бір қызмет атқарады. Файзуллаева Х.Э. өзінің «Интермәтінділік және оның көркем әдебиеттегі қызметі» атты мақаласында мұндай сілтемелердің тілдік функциялармен ұқсас қызмет атқара алатындығын айта отырып, оны келесідей түрлерге ажыратады:

Интертекстің экспрессивтік қызметі – автордың өз мәтінінде басқа мәтіндерге сілтеме жасау арқылы өзінің мәдени және семиотикалық бағдарын, кейде прагматикалық ұстанымдарын

білдіруі. Мұндай сілтемелер әдетте, әйгілі авторларға, санаға орнықты танымал шығармаларға бағытталуы мүмкін.

Апеллятивтік (үндеу) және фатикалық (байланыс орнатушы) қызметі – басқа мәтіндерге жасалған сілтемелер арқылы нақты бір оқырман тобына бағытталуы. Яғни, интертекстуалдық белгіні танып, оны дұрыс бағалай алатын және оның астарындағы ниетті түсінетін адресатқа арналған. Мұнда автор көпшілік түсіне бермейтін ақпарды тек айтпақ ойын түсінуші, астарын аңдаушы оқырманмен ғана байланыс түзеді. Бұл қаламгер мен оқырманның танымдық бірлестігін, ортақ мәдени, рухани жадқа ие екендігін білдіреді.

Поэтикалық қызметі көбінесе оқырманды интеллект ойынына жетелеу секілді көрінеді. Интертекстуалдық сілтемелерді тану – оқырман үшін қызықты ойын, сөзжұмбақ шешкенмен бірдей процесс. Бұл ойынның күрделілік деңгейі әртүрлі болуы мүмкін: бірден танылатын әйгілі шығармалардан алынған дәйексөздер, ал кейде мұндай сілтемелерді тек кәсіби зерттеушілер анықтай алады.

Референттік (ақпараттық) қызмет – ол сыртқы әлем туралы мәлімет береді. Бұл, басқа мәтінге сілтеме жасау кезінде, сол «сыртқы» (претекст) мәтіндегі ақпараттың автоматты түрде белсендірілуі арқылы жүзеге асады. Кейде ақпарат санада тек белгілі бір тақырыпта бұрын біреудің айтқанын еске салса, кейде сол мәтіннің тұтас концепциясын, формасын, стилін, аргументациясын, оны қабылдау кезінде туған эмоцияларды қайта жаңғыртуға дейін барады. Мұндай сілтемелер мәтінді стилистикалық тұрғыда биіктете де алады немесе керісінше, оның деңгейін әдейі қарапайым етіп төмендете алады.

Метатекстік қызмет – оқырман мәтіннің белгілі бір үзіндісін басқа мәтінге жасалған сілтеме ретінде таныса, оның алдында екі таңдау пайда болады:

– не мәтінді ары қарай оқи береді де, бұл үзіндіні сол құрылымның табиғи бөлігі ретінде қабылдайды;

– не мәтінді тереңірек түсіну үшін жадысын қозғап үзінді сілтеп тұрған бастапқы мәтінді (претексті) еске түсіреді.

Осы жағдайда, танылған үзіндіні дұрыс түсіну үшін оның бастапқы мәтінмен байланысын анықтау қажет. Яғни, сол үзіндіге түсініктеме беру үшін ол алынған түпнұсқа мәтінге жүгіну керек. Бұл кезде түпнұсқа мәтін – осы үзіндіге қатысты метатекстік қызмет атқарады. Мұндағы метатекст деп отырғанымыз, мәтіннің өзін өзі түсіндіруі. Мысалы, «осы мақаланың негізгі бөлімінде интермәтін қызметі талданады» пікірі жалпы мақала туралы түсіндірме береді, яғни мәтін туралы мәтін. Яғни, интертекстуалдық байланыс – бір мезетте әрі «мәтінішіндегі мәтін», әрі «мәтін туралы мәтін» құрылымын білдіреді [7].

Өзіндік ерекше бояуы бар шығармашылық иесі, бірегей жазушы Асқар Алтай «Түсік» әңгімесінде интертекстті шебер кіріктіре білген. Оқиға бел ортадан, беймәлім кейіпкердің түс көруімен басталады. Түсінде жатырға біткен бір кесек етке айналған кейіпкер түсініксіз халде қауіпке ұшыраған. Бұлай түс көруінің себебі әрі қарай ашыла түседі. Қысқаша мазмұны бойынша Бибол есімді жігіт өз әйелі бола тұра, басқа қызбен көңіл қосып жүреді. Сол арада екі әйел де құрсақ көтеріп, Бибол екі оттың ортасында қалады. Ол үшін алдырып тастау – барлық нәрсенің шешімі. Бибол түсінде түсікке айналып, жатыр ішінде егізі барын байқайды.

Егізім деп қуанғаны мұны қылқындыра бастайды. Сол сәт Биболдың жан алқымынан алғанда, сәби санаға сіңген өлең жолдарын айта бастайды.

*– Шықпасын деп мал құрбан,
Ұшпасын деп шыбын жан...
Сыңарым деп сағынған,
Тұмарым деп тағынған,
“Жалғызым” деп жағынған...
“Егізім” деп жалынған,
Қоя бер мені, егізім! – [8]*

Автор кейіпкерге осыны айтқызу арқылы «Ер Төстік» ертегісіне сілтеме жасайды. Ертегідегі Ерназар байддың жалмауыз кемпір қолынан босап шығу үшін қысылтаяң сәтте:

*Оған разы болмасаң,
Сойылдай сегіз ұлым бар,
Менде қандай құның бар,
О да болсын сенікі,
Бір әділ жан менікі.
Жібере көр, шешеке! –*

дейді. [9, 18].

Бұл интермәтін Асқар Алтай әңгімесінде түрленіп келсе де, түпкі пішімін жоғалтпай сақтап тұрғандығы себепті қай шығармаға тән екендігін тану қиынға соқпайды. Әңгімеде интермәтіннің аллюзиялық түрі, поэтикалық және психологиялық қызметі көрінеді. Келтірінді мәтін шығарманың эмоциялық реңкін күшейтіп, оқырманға әсерін арттыра түскен.

Қорытынды. Қорытындылай келе, көркем мәтін құрылымында өзге мәтінмен байланыс орнату тек тәсіл ғана емес, мәдени-рухани сабақтастықтың, тарихи жад пен шығармашылық дәстүрдің үздіксіздігін көрсететін көркемдік құрал. Интертекстілік қаламгердің дүниетанымдық көзқарасынан хабар беріп, ұлттық және мәдени кодтарға сүйене отырып, оқырманның интеллектуалдылығын белсендіреді. Жоғарыда келтірілген жіктеулер қазақ әдебиетіндегі интермәтін поэтикасының қызметі тұрғысынан толыққанды талдаулардың аздығын көрсетеді.

Көркем туындыдағы интермәтіндік элементтер поэтикалық, экспрессивтік, метамәтіндік, апелляциялық (үндеу), ақпараттық қызмет атқарады, мәтіннің танымдық, эстетикалық, мәдени маңызын арттырады. Осы арқылы автор өз шығармасы арқылы бүгін мен кешегіні тоғыстырып, жаңашылдықты ұсынады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Сәулембек Г.Р. *Интертекст: зерттелу тарихы мен генеологиясы // Фарабидің рухани мұрасы мен қазіргі заманғы Шығыс атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Алматы, 2019. – Б. 141–145.*
2. Байтұрсынов А. *Әдебиет танытқыш. Зерттеу мен өлеңдер. – Алматы: Атамұра, 2003. – 208 б.*
3. Манкеева Ж., Бизақов С., Жүнісбек Ә. және т.б. (құраст.). *Қазақ әдеби тілінің сөздігі. II том. – Алматы, 2011. – 752 б.*
4. Сұлтанбеков М. *Ақын поэмаларының жазылу тарихынан // Семей таңы. – 1970. – 4 б.*
5. Арнольд И.В. *Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов. – 4-е изд., испр. и доп. – Москва: Флинта, Наука, 2002. – 383 с.*
6. Болсуновская Л.М., Баранова А.В. *Частотность, типы и функции интертекстуальных связей в научных текстах (на материале статей из журнала «Советская геология») // Вестник ЧумГУ. – 2011. – №10 (77). – С. 21–26.*
7. Файзуллаева Х.Э. *Интертекстуальность и ее функции в литературе // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2024. – Т. 4, №11. – С. 441–445.*
8. Асқар А. Түсік. *Bilim-All.kz, 07.10.2018. [Электрондық ресурс]. – URL: <https://bilim-all.kz/article/7561-Tusik> (қол жеткізілген күні: 01.11.2025).*
9. *Бабалар сөзі: Жүзтомдық. – Астана: «Фолиант», 2011. Т. 75: Батырлық ертегілер. – 424 б.*

References:

1. Saulembek G.R. (2019). *Intertext: zerttelutarihy men genealogiyasy [Intertext: history of research and genealogy]. Farabin ruhani murasy men kazirgi zamangy Shygyys» atty halykaralyk, gylimi-praktikalyk, konferentsiya materialdary. Almaty. 141–145. [in Kazakh]*

2. Baitursynov A. (2003). *Adebiet tanytqish. Zertteu men olender [Literary studies. Research and poems]*. Almaty: Atamura. [in Kazakh]
3. Mankeeva Zh., Bizakov S., Zhunisbek A., et al. (Comp.). (2011). *Kazak adebi tilinin sozdigi [Dictionary of the Kazakh literary language]*. Vol. 11. Almaty. p. 752 [in Kazakh]
4. Sultanbekov M. (1970). *Akyn poemalarynyyn zhazyly tarihyinan [From the history of writing poets' poems]*. Semeitany, p. 4. [in Kazakh]
5. Arnold I.V. (2002). *Stilistika. Sovremennyyi angliiskii yazyk [Stylistics. Modern English language]* (4th ed., revised and expanded). Moscow: Flinta; Nauka. [in Russian]
6. Bolsunovskaya L.M., Baranova A.V. (2011). *Chastotnost, tipy I funktsii intertekstualnykh svyazei v nauchnykh tekstakh (na material statei iz zhurnala "Sovetskayageologiya") [Frequency, types and functions of intertextual connections in scientific texts (based on articles from the journal "Soviet Geology")]*. *VestnikChitGU*, 10(77), 21–26. [in Russian]
7. Faizullaeva Kh.E. (2024). *Intertekstualnost' i ee funktsii v literature [Intertextuality and its functions in literature]*. *Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences*, 4(11), 441–445. [in Russian]
8. Askar A. (2018). *Tusik [Miscarriage]*. *Bilim-All.kz*. Retrieved November 1, 2025, from <https://bilim-all.kz/article/7561-Tusik> [in Kazakh]
9. *Babalar sozi: Zhuztomdyk. (2011). [The word of ancestors: One hundred volumes]*. Vol. 75. *Batyrlyk ertegiler. Astana: Foliant.* [in Kazakh]

FTAMP 17.82.09

10.51889/2959-5657.2025.94.4.010

*Насирдинов Б.П.¹ , Өмірзақов С.Д.² , Бибулова М.А.
^{1,2,3}М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан зерттеу университеті
Шымкент, Қазақстан
*e-mail: NBP_D@mail.ru
e-mail: sattar.kazgurt@mail.ru
e-mail: bibulova79@bk.ru

М.МЫРЗАХМЕТҰЛЫ ЗЕРТТЕУЛЕРІНДЕГІ АБАЙДЫҢ «ТОЛЫҚ АДАМ» ІЛІМІ

Аңдатпа

Мақалада М.Әуезов зерттеулерінде Абайдың шығысы туралы жалпылама айтылған, тереңдете зерттеуге мүмкіндік бермеген уақыт бедеріне сын көзімен қарап, астарлай айтылған тезистік ойларын тереңінен түсінген профессор М.Мырзахметұлының Абайдың шығысы туралы ойларына қысқаша талдау жасалынды. Б.з.д., дәуірлерде туып қалыптасқан өлең теориясына қатысты мәселелерге талдау жасаған әдебиетші-ғалымның зерттеулерінен түйген түйінді ойлары талданды. XIX ғасырдағы оқыту жүйесіне шолу берілді. Осы ғасырда қатты өрістеген жәдид оқуының қадімше оқытудан негізгі ерекшелігі айқындалды. Күнделікті өмір ағынына ілесе алмаған ескі оқу жүйесінен түбірлі өзгерістері айқындалып, ғасыр басындағы қадімше оқытудың діни схоластикаға негізделгені, «қасб» іліміне бағыт ұстанғандығы ашылып көрсетілді.

Абайдың хауас жайлы өлеңдері мен қарасөздерінде көтерілген аса қиын таным-түсінігін ашудағы М.Мырзахметұлы дәлелдеген термин сөздердің мән-мағынасы ашылып, талдауындағы ерекшеліктер көрсетілді. Профессор М.Мырзахметұлы негіздеп енгізген Абайдың «толық адам» іліміне өзек болған (ақыл, қайрат, жүрек) таным-түсініктің қалыптасу негіздері айқындалды. Абайтану пәні ұлт руханиятына тірек болар идеологиялық негіз екендігі ашылды.

Түйін сөздер: Абай, қадімше және жәдидше оқыту жүйесі, Әуезов зерттеулері, профессор М.Мырзахметұлы, шығыс әдебиеті, өлең өлшемдері, «толық адам» ілімі

БІЗДІҢ АВТОРЛАР

Абдиева Гульнара Муратбаевна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының докторанты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6929-0980>, e-mail: abdiyeva_gulnara@mail.ru

Серкебаева Гаухар Искакбековна – М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан Университеті, «Абайтану» ғылыми орталығының аға ғылыми қызметкері, PhD, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8423-1129>, e-mail: gauhar.110178@mail.ru

Зарипова Матлуба Кулфидинова – PhD, доцент, Термез мемлекеттік университеті, Термез, Өзбекстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8490-3412>, e-mail: zaripovam@tersu.uz

Смагулова Бахыт Абаевна – филология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6967-0190>, e-mail: bakyt28@mail.ru

Өнерхан Нурболат – Моңғолияның Гуманитарлық университеті тіл және мәдениет факультетінің докторанты, Ұланбатыр қаласы, Моңғолия, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2068-5496>, e-mail: nurbolat.bu@gmail.com

Раджапова Наталья Базаровна – PhD, Термез мемлекеттік университетінің орыс тіл білімі кафедрасы, Термез, Өзбекстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1336-8616>, e-mail: radjarova2022@mail.ru

Онгарбаева Алия Тынысовна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының аға оқытушысы, PhD, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3031-752X>, e-mail: aliaongarbaeva5@gmail.com

Саурбаев Ришат Жүркенұлы – филология ғылымдарының кандидаты, шетел филологиясы кафедрасының профессоры Торайғыров университеті, Павлодар, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1419-7361>, e-mail: rishat_1062@mail.ru

Ереханова Фатима Турехановна – филология ғылымдарының кандидаты, тілдер және әдебиет кафедрасының қауымдастырылған профессорының м.а., Орталық Азия Инновациялық университеті, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-3839>, e-mail: siliconoasis702@gmail.com

Токсанбаева Тілектес Жаңабергенқызы – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті, Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3605-8699>, e-mail: tlesha66@mail.ru

Тлеулесова Ардақ Шайкенқызы – педагогика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті, Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3471-6109>, e-mail: tleulesova.ardak@mail.ru

Ахметова Бигайша – филология ғылымдарының кандидаты, профессор, С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті, Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8018-6532>, e-mail: bigaisha@mail.ru

Алламуратова Айсанем Жалгасбаевна – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, «Профи» университеті, Ташкент, Өзбекстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2326-4124>, e-mail: aysanem69@mail.ru

Алламуратова Гульсанем Жалгасбаевна – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, Мамуна академиясы, Хорезм, Өзбекстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0001-7094>, e-mail: gulsanem69@mail.ru

Аралтай Мейірім Азаматқызы – Сүлейман Демирель Университеті, магистрант, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0738-0876>, e-mail: araltay01@mail.ru

Жұмақаева Береке Дәулетханқызы – Сүлейман Демирель Университеті, педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2160-8117>, e-mail: d.bereke2009@mail.ru

Кудайберген Аяулым – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 2 курс магистранты, Қазақстан, Алматы, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6456-4159>, e-mail: aiaulym12.com@mail.ru

Ибраева Айзат Дюсеновна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, ф.ғ.к., қауымдаст.проф.м.а., Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaaizat@mail.ru

Насирдинов Бауыржан Патшаханович – «М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті» КЕАҚ, 3 курс докторанты, «Абайтану» ғылыми орталығының аға оқытушысы, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3248-422X>, e-mail: NBP_D@mail.ru

Өмірзақов Саттар Досалиевич – «М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті» КЕАҚ, Гуманитарлық ғылымдар ғылыми зерттеу институты «Абайтану» ғылыми орталығының басшысы, ф.ғ.к., доцент, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1627-7779>, e-mail: sattar.kazgurt@mail.ru

Бибулова Меруерт Абдусаттарқызы – «М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті» КЕАҚ, «Абайтану» ғылыми орталығының аға оқытушысы, магистр, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5405-116X>, e-mail: bibulova79@bk.ru

Сейтова Ляззат Муратхановна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының 2 курс магистранты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2114-8696>, e-mail: seitovalyazzat2@gmail.com

Әбен Арман – «КИМЭП» университетінің магистранты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1300-733X>, e-mail: Aerman.Abieni@kimep.kz

Сарымсақ Камила Тасбулатқызы – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің 2-курс магистранты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5195-1545>, e-mail: kamilasarymsak@mail.ru

Тлеубекова Ботакоз Тургамбаевна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, филология ғылымдарының кандидаты, академик С. Қирабаев атындағы қазақ әдебиеті және оқыту әдістемесі кафедрасының аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5186-3437>, e-mail: biko.1972@mail.ru

Оспанова Асель Кожамуратовна – Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 3 курс докторанты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7323-2124>, e-mail: ospanova.ak07@mail.ru

Дуранли Муваффақ – Еге университеті, 3 курс докторанты, Измир, Түркия, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4529-2700>, e-mail: m_duranli@hotmail.com

НАШИ АВТОРЫ

Абдиева Гульнара Муратбаевна – докторант кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6929-0980>, e-mail: abdiyeva_gulnara@mail.ru

Серкебаева Гаухар Искакбековна – доктор PhD, старший научный сотрудник научного центра «Абаеведение» Южно-Казахстанского университета имени М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8423-1129>, e-mail: gauhar.110178@mail.ru

Зарипова Матлуба Кулфидиновна – доктор PhD, доцент кафедры русского языкознания, Термезский государственный университет, Термез, Узбекистан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8490-3412>, e-mail: zaripovam@tersu.uz

Смагулова Бахыт Абаевна – кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры русского языка и литературы Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6967-0190>, e-mail: bakyt28@mail.ru

Унерхан Нурболат – докторант Факультета языка и культуры Гуманитарного университета Монголии, Улан-Батор, Монголия, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2068-5496>, e-mail: nurbolat.bu@gmail.com

Раджапова Наталья Базаровна – доктор PhD кафедры русского языкознания Термезского государственного университета, Термез, Узбекистан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1336-8616>, e-mail: radjarova2022@mail.ru

Онгарбаева Алия Тынысовна – доктор PhD, старший преподаватель кафедры русского языка и литературы Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3031-752X>, e-mail: aliaongarbaeva5@gmail.com

Саурбаев Ришат Журкенович – кандидат филологических наук, профессор кафедры Иностранная филология Торайгыров университета, Павлодар, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1419-7361>, e-mail: rishat_1062@mail.ru

Ереханова Фатима Турехановна – кандидат филологических наук, и.о.ассоциированного профессора кафедры «Языки и литература», Центрально-Азиатский Инновационный университет, Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-3839>, e-mail: siliconoasis702@gmail.com

Токсанбаева Тлектеш Жанаберженовна – кандидат филологических наук, доцент Казахского агротехнического университета им. Сейфуллина, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3605-8699>, e-mail: tlesha66@mail.ru

Тлеулесова Ардак Шайкеновна – кандидат педагогических наук, доцент Казахского научно-исследовательского агротехнического университета имени С. Сейфуллина, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3471-6109>, e-mail: tleulesova.ardak@mail.ru

Ахметова Бигайша – кандидат филологических наук, доцент Казахского научно-исследовательского агротехнического университета им. С. Сейфуллина, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8018-6532>, e-mail: bigaisha@mail.ru

Алламуратова Айсанем Жалгасбаевна – кандидат филологических наук, доцент, Университет «Профи», Ташкент, Узбекистан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2326-4124>, e-mail: aysanem69@mail.ru

Алламуратова Гульсанем Жалгасбаевна – кандидат филологических наук, доцент, Университет Маъмуна, Хорезм, Узбекистан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0001-7094>, e-mail: gulsanem69@mail.ru

Аралтай Мейірім Азаматовна – магистрант Университета имени Сулеймана Демиреля Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0738-0876>, e-mail: araltay01@mail.ru

Жумакаева Береке Даулетхановна – кандидат педагогических наук, профессор, Университет имени Сулеймана Демиреля, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/10000-0002-2160-8117>, e-mail: d.bereke2009@mail.ru

Кудайберген Аяулым – магистрант 2 курса Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6456-4159>, e-mail: aiaulym12.com@mail.ru

Ибраева Айзат Дюсеновна – кандидат филологических наук., и.о. асоц. профессора, Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaaizat@mail.ru

Насирдинов Бауыржан Патшаханович – докторант 3 курса НАО «Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова», магистр, старший преподаватель НЦ «Абайтану», Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3248-422X>, e-mail: NBP_D@mail.ru.

Умирзаков Саттар Досалиевич – кандидат наук, доцент, старший научный сотрудник НЦ «Абаеведение» научно-исследовательский институт «Социальных и гуманитарных наук» НАО «Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова», Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1627-7779>, e-mail: sattar.kazgurt@mail.ru

Бибулова Меруерт Абдусаттаровна – НАО «Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова», магистр, старший преподаватель НЦ «Абайтану», Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5405-116X>, e-mail: bibulova79@bk.ru

Сейтова Ляззат Муратхановна – Казахский национальный педагогический университет имени Абая, кафедра русского языка и литературы, магистрант 2 курса, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2114-8696>, e-mail: seitovalyazzat2@gmail.com

Абен Арман – магистрант университета «КИМЭП», г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1300-73>, e-mail: Aerman.Abieni@kimep.kz,

Сарымсак Камила Тасбулатовна – студентка 2 курса магистратуры Казахского национального педагогического университета имени Абая Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5195-1545>, e-mail: kamilasarymsak@mail.ru

Тлеубекова Ботакоз Тургамбаевна – кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры казахской литературы и методики преподавания имени академика С. Кирабаева, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5186-3437>, e-mail: biko.1972@mail.ru

Оспанова Асель Кожамуратовна – Казахский национальный университет имени аль-Фараби, докторант 3 курса, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7323-2124> e-mail: ospanova.ak07@mail.ru

Дуранли Муваффах – Университет Эге, докторант 3 курса, Измир, Турция, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4529-2700>, e-mail: m_duranli@hotmail.com

OUR AUTHORS

Abdiyeva Gulnara Muratbayevna – Doctoral student of the Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6929-0980>, e-mail: abdiyeva_gulnara@mail.ru

Serkebayeva Gaukhar Iskakbekkyzy – PhD, M. Auezov South Kazakhstan University, senior researcher at the “Abai Studies” Scientific Center (Shymkent, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8423-1129>, e-mail: gauhar.110178@mail.ru,

Zaripova Matluba Kulfidinovna – PhD, Associate Professor of the Department of Russian Linguistics, Termez State University, Termez, Uzbekistan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8490-3412>, e-mail: zaripovam@tersu.uz

Smagulova Bakhyt Abayevna – Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer of the Department of Russian Language and Literature of Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6967-0190>, e-mail: bakyt28@mail.ru

Unyerkhan Nurbolat – Doctoral student, Faculty of Language and Culture, Humanities University of Mongolia, Ulaanbaatar, Mongolia, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2068-5496>, e-mail: nurbolat.bu@gmail.com

Radzhapova Natalia Bazarovna – PhD, Department of Russian Linguistics, Termez State University, Termez, Uzbekistan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1336-8616>, e-mail: radjapova2022@mail.ru

Ongarbayeva Aliya Tynysovna – PhD, Senior Lecturer, Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3031-752X>, e-mail: aliaongarbaeva5@gmail.com

Saurbayev Rishat Zhurkenovich – Candidate of Philological Sciences, Professor of the Department of Foreign Philology Toraighyrov University, Pavlodar, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1419-7361>, e-mail: rishat_1062@mail.ru

Yerekhanova Fatima Turekhanovna – PhD, Acting Associate Professor of the Department of Languages and Literature, Central Asian Innovation University, Shymkent, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-3839>, e-mail: siliconoasis702@gmail.com

Toksanbayeva Tlektesh Zhanabergenovna. – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of Seifullin Kazakh Scientific Research Agrotechnical University, Astana, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3605-8699>, e-mail: tlesha66@mail.ru

Tleulesova Ardak Shaikenovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of S. Seifullin Kazakh Scientific Research Agrotechnical University, Astana, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3471-6109>, e-mail: tleulesova.ardak@mail.ru

Akhmetova Bigaisha – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of S. Seifullin Kazakh Research Agrotechnical University, Astana, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8018-6532>, e-mail: bigaisha@mail.ru

Allamuratova Aisanem – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, «Profi» University, Tashkent, Uzbekistan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2326-4124>, e-mail: aysanem69@mail.ru

Allamuratova Gulsanem – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Mamun Academy, Khorezm, Uzbekistan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0001-7094>, e-mail: gulsanem69@mail.ru

Araltay Meirim Azamatkyzy – Master’s student at Suleyman Demirel University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0738-0876>, e-mail: araltay01@mail.ru

Zhumakayeva Bereke Dauletqhanovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Suleyman Demirel University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2160-8117>, e-mail: d.bereke2009@mail.ru

Kudaibergen Ayaulym – Second-year master's student at Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6456-4159>, e-mail: aiaulym12.com@mail.ru

Ibraeva Aizat Dyusenovna – Candidate of Philological Sciences, Acting Associate Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaaizat@mail.ru

Nasirdinov Bauyrzhan Patshakhanovich – Doctoral student 3st year, M. Auezov South Kazakhstan University, Master, senior researcher of the Research Center "Abai Studies" of Shymkent, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/000-0002-6285-5579>, e-mail: NBP_D@mail.ru.

Umirzakov Sattar Dosalievich – Candidate of Sciences, Associate Professor, Head of the Scientific Center "Abai studies" of the Research Institute of Social and Humanitarian Sciences of the NJSC "M. Auezov South Kazakhstan University", ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1627-7779>, e-mail: sattar.kazgurt@mail.ru

Bibulova Meruyert Abdusattarovna – M. Auezov South Kazakhstan University, Master, senior researcher of the Research Center "Abai Studies" of Shymkent, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5405-116X>, e-mail: bibulova79@bk.ru

Seitova Lyazzat Muratkhanovna – 2nd-year Master's student, Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2114-8696>, e-mail: seitovalyazzat2@gmail.com

Aben Arman – Master's student, KIMEP University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1300-73>, e-mail: Aerman.Abieni@kimep.kz

Sarymsak Kamila Tasbulatovna – 2nd year master's student at Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5195-1545>, e-mail: kamilasarymsak@mail.ru

Tleubekova Botakoz Turgambaevna – Candidate of Philological Sciences, Senior lecturer at the Department of Kazakh Literature and Teaching Methods named after Academician S. Kirabaev Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5186-3437>, e-mail: biko.1972@mail.ru

Ospanova Asel Kozhamuratovna – Al-Farabi Kazakh National University, 3rd year doctoral student, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7323-2124>, e-mail: ospanova.ak07@mail.ru

Duranli Muvaffak – Ege University, 3rd year doctoral student, Izmir, Turkey, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4529-2700>, e-mail: m_duranli@hotmail.com